

TEXTY

Historie v uvozovkách

K MYŠLENÍ MARJORIE GARBEROVÉ

Richard Müller

Poměrně rozsáhlé publikační dílo Marjorie Garberové (nar. 1944, autorka šestnácti monografií a sedmi sborníků) nepředstavuje ikonický zjev v rámci soudobé literární vědy a kritické teorie,¹ přesto si zaslouží pozornost jako případ spojující jednak zkoumání renesance a kulturní a literární studia, jednak metodologickou pozici kulturních studií a nového historismu, zde s výraznou inspirací psychoanalýzou na jedné straně a dekonstrukcí na straně druhé. Pozoruhodné je i tematicky, záběrem, v němž spolu s alžbětinským a jakubovským dramatem výrazně figurují genderová problematika, transvestitismus (resp. *cross-dressing*)² a bisexualita stejně jako vztahy historicismu a literárních a rétorických forem.³ Nad živým rukopisem Garberové, jenž se čtivě dotýká aporií, které vznikají v rozporném pnutí mezi historicismem a reprezentací, kauzalitou a nahodilostí, pohlavím a genderem nebo literárním a neliterárním jazykem, lze vznést i některé nikoli nepodstatné otázky.

Mezi nimi jmenujme na úvod této úvahy nad psaním Marjorie Garberové zvláště tyto: Zaprvé, lze být zároveň věrný historické specifičnosti a aktualizacímu pojetí historie? (Tak například je „transvestitismus“ různých ztvárnění hry J. M. Barrieho *Peter Pan* [1904], o němž autorka píše ve své čtvrté knize, případ korelativní, byť zrcadlově obrácený, s „transvestitismem“ anglického renesančního divadla; jinak řečeno: Jsou kódy oblékání a sexuality stejně čitelné při přenosu z jedné kultury do druhé a z jednoho média do druhého? [srov. též BELSEY 1993: 364]). Zadruhé, jak se slučuje metodologie psychoanalýzy (s tendencí nalézat determinaci psychické [nebo kulturní]

1 K pojmu *kritická teorie* viz například MALPAS — WAKE 2006.

2 Kulturním fenoménem transvestitismu a převlékání na divadelním jevišti i mimo ně se zabývali i další specialisté na renesanční kulturu jako Stephen Orgel nebo Peter Stallybrass.

3 Odborným působištěm Garberové je Ústav anglistiky a Ústav vizuálních a environmentálních studií na Harvardově univerzitě; tamtéž působí jako předsedkyně rady pro dramatické umění.

neurózy) a dekonstrukce (nahlízející na determinaci spíše jako na proces odvíjení textu)? A dále, je-li každá promluva v principu stejně „literární“ (nebo „neliterární“)⁴ a texty nelze dělit na vysoké a nízké, lze vysvětlit, a vůbec postulat estetickou hodnotu?

Garberová nedává na takové otázky přímé (a někdy ani implicitní) odpovědi, přestože si jich ve svých dílech není nevědoma. Tak v rané knize *Vested Interests: Cross-dressing and Cultural Anxiety* (*Nezadatelné zájmy: Transvestitismus a kulturní úzkost* [1992]) sleduje migraci kulturních významů spojených s mezi-pohlavním převlékáním (*cross-dressing*) a transsexualitou v populární a masové kultuře, literatuře, filmu i fotografii a v různých historických epochách. V duchu americké teoretičky performativity Judith Butlerové poukazuje nejen na to, že pohlaví je v první řadě produktem čtení (citacionality a diferování), především ale na to, že např. v době *early modern* byla jak pohlavní, tak genderová diference diskurzivně mnohem nepřehlednější, než se obvykle předpokládá (a odbývá povšechnou poststrukturalistickou kritikou binarity), a to v nejrůznějších diskurzích od lékařského, přes právní a náboženský po divadelní. Odtud plyne zájem Garberové o převlékání, status šatů, čtení biologických znaků nebo záměny identit, ať „reálné“ (soudní případy), nebo „fiktivní“ (divadelní komedie).

V další své knize, *Vice Versa: Bisexuality and the Eroticism of Everyday Life* (*Obračeně: Bisexualita a erotismus každodenního života* [1995]), se autorka věnuje fenoménu bisexuality jako určitého diskurzivního strukturního prvku: bisexualita je čtena v různých zobrazujících systémech nikoli jako třetí kategorie (homo-, hetero-, či bisexuální), ani jako smíšená kategorie (homosexuální a heterosexuální), ale jako kategorie narušující a dekonstruující binaritu pohlavních diferencí a paradigmatu genderových rolí. V obou knihách se fenomény transvestitismu, resp. bisexuality jeví jako (trans)historické (existující v hybridních časových a žánrových [kon]textech), nikoli ale nadhistorické. První výše zmíněná otázka není tedy řešena tak, že by se minulost aktualizovala přítomností, nýbrž že historická specifičnost získává smysl pomocí „zpřítomnění“ současnosti tím, jak nám tato současnost umožňuje vidět minulé. Přítomnost je prověřena tím, co lze vydávat za její minulost. Přítomné a minulé se propojuje nikoli ve smyslu kauzality, nýbrž v tom, co nový historismus někdy nazývá *sít vyjednávání*: vyjednávání o smyslu minulého, který se nám dal prostřednictvím současného, stejně jako smyslu současného, které nám umožňuje minulost vůbec spatřit. Zde se například Garberová snaží dokázat (v gestu, které má symbolický smysl pro její současnost), že šifrující

4 „Všechno čtení je čtení, a čteme-li s literární intencí a věnujeme-li pozornost specifikům jazyka, obraznosti, zvukových kvalit, řečovým figurám, pak ať čteme noviny, knihu na dovolenou nebo knížku pro děti, najdeme tam něco literárního“ (GARBER 2011).

povaha kategoriální spojnice pohlaví — gender (která je sama „v pohybu“) není nic výlučně postmoderního.

Příkladem interpretační metody, která autorku staví do blízkosti novohistorického přístupu, může být studie „The Insincerity of Women“ (GARBER 1996a). Garberová v ní podniká téměř dobrodružné čtení jakubovské tragédie Thomase Middletona a Williama Rowleyho *The Changeling* (1622 [čes. *Přivora*]) v konfrontaci mj. s Freudovým dopisem příteli Wilhelmu Fliessovi o případu paní P. J. Freudova „předeterminovaná“ analýza⁵ sedmadvacetileté paní P. J. staví do nového světla zápletku, v níž Beatriz-Juana imituje podle novomanželovy alchymistické knihy, do níž nahlédla, symptomy panenství. Oba texty se vřazují do historie diskurzu a reprezentací ženského orgasmu, pro něž je paradigmatický motiv unikavé (a přesto metodicky aplikované, „vnutitelné“) diagnostikovatelosti. „Neupřímnost žen“ (řečeno s Freudem) se stává znakem předstírání předstíraného (v situaci jakubovského divadla předstíraný „orgasmus“ předstírá chlapec v ženských šatech), mimeze mimeze, inherentní „neupřímnosti“ divadla (a literatury samé). Počínaje Ovidiovým příběhem o Teiresiásovi (jenž je ztrestán bohyní Juno za tvrzení, že ženy mají větší potěšení z lásky než muži), „ženská“ nestálost funguje jako nevědomý znak nedefinovatelnosti touhy. „Historie medicíny a sexuální sociologie se [pak] zdají nabízet volbu mezi jedním, nebo druhým, mezi představou o ženě jako bytosti bez touhy a představou ženy jako ztělesněného erótu. Ale ještě více znepokojivá je třetí možnost: že ženy mají nějakým způsobem pod kontrolou pohlavní rétoriku touhy“ (GARBER 1996a: 361). Genderová otázka (zde: „odkud“ je „ovládán“ diskurz pohlavní touhy?) zde má opět (trans)historický a anachronický charakter.

Nejen mísení zdrojů (Freud vedle Middletona a Rowleyho), ale i mísení hranice mezi specializovaným, odborným a popularizujícím, cíleně poutavým psaním, vědeckou monografií a čtivem se promítá do monografie *Dog Love (Pší láska* [GARBER 1996b]), která sleduje kynologické téma převážně v tropologickém klíči (motiv, symbol, emblém) napříč žánry a věky, od psích postav, autobiografií a životopisů (např. V. Woolfové *Flush* [1933]) přes psí kluby a náhubkové zákony až po psy jako emblémy smutku a ztráty. Otázky, které si v záplavě smíšených kulturních jevů autorka klade, naznačují směr možných odpovědí: Jak ve věku, v němž přibývá informací, ale rozumění se rozpadá,

5 Ta se v tomto případě zdá sama aktivně spoluvytvářet výsledky, které dopředu očekává: „Nevzpomínala si [...] na nic, ale zatlačení [na její čelo] vyvolalo »manžela« a »touhu«. To druhé na mé naléhání upřesnila jako toužení po sexuálních dotecích [...]. Bylo tam dojista ještě něco jiného: pocit v dolní části těla, nutková potřeba močit. — Nyní to potvrdila. Neupřímnost žen začíná jejich vynecháváním charakteristických sexuálních symptomů při popisování svých stavů. Takže to opravdu byl **orgasmus**“ (FREUD 1953: 277, cit. dle GARBER 1996a: 356).

fantazie o psí komunikaci vyjadřuje naši touhu, aby nám bylo rozuměno? Jak odráží zaujetí pro psí rodokmeny sociální snobství, nacionalismus a další formy kulturní úzkosti? Co napovídá narůstající objem psích zákonů o našich touhách regulovat lidské chování? Jak se utvářel psí topos počínaje Odysseovým psem Argosem a jak nabývá funkce symbolického ztělesnění elegičnosti?

Zde i například v knihách *Symptoms of Culture (Symptomy kultury [1998])* nebo *Use and Abuse of Literature (Užití a zneužití literatury [2011])* má rozbití tradičně oddělovaných kontextů (např. i prameny × sekundární literatura)⁶ i hranice vysoké a nízké literatury⁷ jisté teoretické a historiografické opodstatnění: je jím odmítnutí problému specializace, ohraničení interpretovaného textu nebo události v místě, čase nebo žánru izolujícím způsobem. Co se ovšem zdá vystupovat na povrch problematičtěji, je teoretické směřování diskurzů dekonstrukce a psychoanalýzy vzájemně nekompatibilním (resp. čistě figurativním) způsobem. Tak jestli sama „kultura“ podle Garberové projevuje „symptomy“ nikoli nemoci, nýbrž „neurózy“ a je čtena „jako by měla strukturaci snu, sítě reprezentací kódujících přání a obavy, projekce a ztotožnění, jejichž prvky jsou všechny předeterminované a nahodilé“ (GARBER 1998: 9), je zřejmé, že užití psychoanalytického slovníku je figurativní a přenesené: a z hlediska klasické psychoanalýzy (jíž se ovšem vymyká už Freud) tedy nutně i nepřesné. Problém s tímto přenosem se zdá být to, co nazývá Garberová jinde *základem (ground)*: pro psychoanalýzu je nutně strukturace poruchy lokalizovatelná právě v tom, co tvoří její předmět, totiž v lidské psychice; pro dekonstrukci je lokalizace otázkou neustálého odsouvání nebo „poruchy“ nejen referentu, ale samotného kontextu, v němž je text čten. Nejde tedy o to, že by nebylo možné užít psychoanalytických termínů v přeneseném významu, nýbrž že jejich přesunem do oblasti čiré textuality ztrácí psychoanalýza svůj „základ“, který činí její metodologii analytickou. Je to pochybnost obecnějšího rázu, která se vznáší nad paušalizací postfreudovského a lacanovského slovníku nejen v prostředí amerických humanitních věd.

Přítomná studie „Historická korektnost“ je zařazena jako desátá kapitola knihy *Quotation Marks (Uvozovky)*, vydané roku 2003 nakladatelstvím Routledge. *Uvozovky* jsou sbírkou čtrnácti esejů velmi volně spojených tématy, která zároveň fungují jako jejich argumentační metody: anachronismus (ve

6 Tak např. při reorganizaci bibliografických údajů ke zde předložené stati „Historická korektnost“ se stalo neřešitelné, kam umístit text R. W. Emersona: proti J. Lacanovi do pramenů, nebo s ním do sekundární literatury? Dělení v tomto případě nejen postrádá smysl, ale stává se zavádějící; oba texty jsou čteny v témže režimu, v němž nelze lišit řeč objektivní a literární.

7 U Garberové nejde přitom primárně kritiku nebo destrukci kánonu, autorka naopak kanonické texty ráda cituje a užívá pro ilustraci; spíše jejich kontextová koherence je narušena.

smyslu časového přenosu) a citace. Ne vždy je výsledná „hypertextová“ asociční metoda (kontingentní, konfliktně motivované spojitosti kulturní, historické nebo jazykové) přesvědčivá, a není ani zcela originální (rozvíjí v zásadě impulzy derridovské, barthesovské a zčásti, jak bylo řečeno, lacanovské); nejlepší bývá psaní Garberové tam, kde explicitně aktivuje formalisticko-strukturalistické aspekty literárněvědného myšlení, takže v pozadí lze rozeznat požadavek a nutnost chápat jazyk a jazykovou hru zcela vážně a netriviálně.

Nemalá část titulní eseje „Uvozovky“ se věnuje citačním rétorickým strategiím při projednávání žaloby na prezidenta Billa Clintona v případě Moniky Lewinské na půdě amerického senátu jako strategií přenosu autority a vytěsnění (*displacement* — E. Said) — a špatné citace. Špatná citace má zaprvé význam citace nepřesné. Garberová kupí příklady, které sahají od přisvojení antických klasiků Bartlettovými *Známými citáty*, přes Voltairovo „Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit Vaše právo to říkat“, které nikde ve Voltairově díle nenajdeme,⁸ po senátora Henryho Hydea citujícího nikoli anglického myslitele Thomase Morea (jak se snad domnívá), nýbrž postavu Thomase Morea ze hry Roberta Bolta *Člověk pro každé počasí* (1960). Podstatnější je však širší význam špatné citace jako obecného projevu citacionality. Garberová, snad ve snaze jej performativně ztělesnit, rozvíjí argumentaci v řetězu paradoxů, imitujících logiku metonymické asociace, Derridovy diseminace významu mezi pojetím citátu jako univerzálního diskurzu vzdělanosti (Samuel Johnson: „Klasický citát je řeč vzdělaných lidí na celém světě“ [GARBER 2003: 1]), citátu jako deficitu tvořivosti (R. W. Emerson: „Citát je přiznáním podřadnosti“ [IBID.]) i citátu jako vytrácení a poztrácení významu (John Locke: „Kdokoli, kdo jen nepatrně studoval citace autorů, nemůže pochybovat o tom, jak málo důvěry citáty zasluhují“ [IBID.: 18]), které je zrcadlovým opakem Derridovy představy diseminace v tom, že právě ona je imaginárním principem myšlení a identity znaku. Ve shodě s Derridou ilustruje Garberová tezi, že každá citace je citací mimo kontext, zároveň zdvojením a dvojakostí (*duplication* a *duplcity*), a že absence primárního intendujícího subjektu je normativním, principiálním elementem všech výroků. Naznačuje zároveň (v imitaci Derridova gesta), že neexistuje strukturální ani principiální opodstatnění pro oddělení úspěšných performativů výkladu, toho, co J. L. Austin nazývá *expositivy* („vysvětlení stanoviska, vedení argumentace a objasnění způsobů použití a referencí“ — např. „cituji“) od parazitujícího užití ja-

8 „Cituji“ Garberovou: výrok je parafrází Voltairova postoje v *Eseji o toleranci*, která se primárně dotýká soudobé literární rozepře, která končila pálením knih; editorka spisu *Přátelé Voltairovi* (1906) Evelyn Beatrice Hallová (pod pseudonymem S. G. Tallentyre) doslova píše: „Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit Vaše právo to říkat«, to bylo nyní jeho postojem“ (GARBER 2003: 20).

zyka, jeho „etiologizaci“ („specifický způsob, jak performativní výpověď může být neplatná nebo nulitná, spočívá např. v tom, že je řečena hercem na scéně, nebo jako součást básně, nebo když ji někdo pronese sám pro sebe“ [AUSTIN 2000: 156, 37]). Toto parazitující užití, oslabení platnosti (původu a intence) je v tomto derridovském argumentu výchozím nastavením, defaultní hodnotou veškeré znakové komunikace.

Cizopasná, citátová myšlenka má přitom cosi společného s historickým „základem“: to, že nemá žádný „reálný“ základ, že je citátovým, konotačním nebo metajazykovým efektem a že odpovídá lacanovskému reálnu tím, že jeho pohyb lze registrovat pouze v říši symbolična. „To, co je skryté,“ píše Lacan v „Odcizeném dopisu“, „není nic jiného než to, co chybí na svém místě, jak to vyjadřuje žádanka upozorňující na svazek, který se v knihovně někam zatoulal. A tento svazek by byl skrytý i tehdy, kdyby shodou okolností ležel na sousední policičce nebo byl založen hned vedle, ať by tam byl jakkoli na očích. To, že něco chybí na svém místě, lze totiž doslova říci jen o něčem, co se může přemístit: a to je symbolické. Reálné, ať je podrobíme jakémukoli převratu, je na svém místě vždy a v každém případě; nese si své místo přilepené na podpatku a neexistuje nic, co by je odtud mohlo vykázat“ (GARBER 2003: 193–194).

Klíčový pojem *historická korektnost*⁹ je utvořen podle spojení *politická korektnost*, přesto se v rétorice autorky nezdají obě hesla obsazovat pozice přesně analogické. Garberová ukazuje, jak si v americkém kontextu přisvojilo původně sebeironický levicový pojem politické korektnosti pravicové myšlení, aby jej podrobilo „ideologické“ kritice. Garberová pak obětuje cosi ze sympatií k emancipačnímu potenciálu diskurzu feminismu, genderových, GLBT a postkoloniálních studií (jenž je v pojmu korektnost obsažen) proto, aby mohla vymezit historickou korektnost negativně a ironicky jako ideu „již implicitně nebo explicitně vnukávají čtenáři práce literárních badatelů, že dějiny zakládají a sdělují pravdu o literatuře“ (GARBER 2003: 180). Tento termín maně ilustruje převod politické korektnosti do jiného geograficko-kulturního kontextu, něco z citátového charakteru kulturních jevů obecně, neboť tam, kde v americkém kontextu kritizuje tento pojem pravicový liberalismus jako ideologický požadavek diskurzivní kontroly, existuje v evropském kontextu větší prostor pro levicově liberální (sebe)kritiku tohoto globálního fenoménu kulturně-jazykového života.

Na Garberové je sympatické, že ohodnocení anachronismu — odmítnutí historické korektnosti v literárním myšlení — umísťuje do situace návratu, ná-

9 Úvahu „Historická korektnost“ přednesla Marjorie Garberová na University of London (v rámci *Hilda Hulme Memorial Lectures*) II. května 2000 a publikována byla prvně Ústavem anglických studií tamtéž (2002); překlad i komentář k této esejí vychází z její podoby ve zmíněné knize *Uvozovky*.

vratu z historické epizody. Výzva k historické nekorektnosti a chvála anachronismu proponují základní myšlenku, že anachronismus není jakási odstranitelná anomálie nebo klam, nýbrž má blíže ke zkusnému sofizmatu a „leží v srdci literárního počínání“ (IBID.: 193). Garberové příklady anachronismů mapují jak případy současnosti nesoučasného, přítomnosti historického, tak opačné případy historicity přítomnosti, nesoučasnosti současného. Zvážit tak lze zřetelnou souvislost s recepční estetikou a dějinami působení v pojetí Kostnické školy, u nového historismu nikdy nepřiznanou a nereflektovanou (srov. též BOLTON 2008: 296). Tak podle H. R. Jausse nelze v dějinách literatury pominout ani vlastní realitu vykladače, ani cizí realitu díla a *historické vcítění*, jak si je představovali hermeneutičtí myslitelé Schleiermacher nebo Wilhelm Dilthey, je nemožné. Kostnická škola, lze říci, dovádí do důsledku myšlení S. Kracauera nebo H.-G. Gadamera, když prolínání horizontů chápe jako model rozumění současnému jako výsledku minulé spojitosti a minulému jako představitelného průhledu skrze současnost, přičemž „rekonstruovaná otázka už nemůže stát ve svém původním horizontu, protože tento historický horizont je už vždy obklopen horizontem naší přítomnosti“ (JAUSS 2001: 21). Garberové odmítnutí teze „všeobecné platnosti“ jako „další teorie“ (GARBER 2003: 193) se zdá mít obdobu v Jaussově kritice Gadamerova předpokladu klasičnosti (JAUSS 2001: 22). Nový historismus, a zde spočívá nekompatibilita obou myšlenkových směrů s odlišnými filozofickými kořeny,¹⁰ ovšem nezdůrazňuje koncept dialogu, který např. podle Derridy zastírá moment jistého „metafyzického“ násilí, nýbrž, můžeme říci, straní zcela explicitně přítomnosti.

Garberová, a toto hodnocení má jistou platnost i pro jiné angažované směry kulturní levice, může být obecně obviňována z eklekticismu (teoretické nevybíravosti zdrojů), nadbíhání čtenáři (popularizaci), teoretické nevydatnosti (nedostatek silného, radikálního, byť zpochybnitelného myšlenkového systému), místy i nepřesnosti,¹¹ argumentační schizofrenie (viz výše) nebo politického zmatení: například není jasné, jak by se měla slučovat adornouská kritika liberální ideologie sdílení a „komunikovatelnosti každé myšlenky“,

¹⁰ V případě recepční školy — desubstancionalizace řeči u M. Heideggera, hermeneutika dialogického rozumění H.-G. Gadamera, teorie systémů N. Luhmanna i teorie komunikativního jednání J. Habermase; nový historismus navazuje spíše na Foucaultovu analýzu diskurzu, kulturní kritiku R. Williamse, marxistický strukturalismus L. Althussera nebo nesystematickou antropologii C. Geertze.

¹¹ Např. odsudek tematické kritiky a chronologie (starého historismu) slovy „implikovala evoluci a jakýsi narativ pokroku“ (GARBER 2003: 184) se nezdá být zcela přesný; odmítání představy evoluce a pokroku se stalo oblíbeným postupem postmoderny, nicméně chronologie nutně neimplikuje narativ pokroku, nýbrž spíše logické časové spojitosti; vývoj forem přítomnosti evidentně nemusí mít nutně, resp. z pohledu umělecké slovesnosti nemůže mít podobu evoluce.

kteřou Garberová zjevně cituje v eseji „Historická korektnost“ souhlasně, a volná využitelnost informací různých okruhů a úrovní, kteřou praktikuje argumentačně. Jediná odpověď ve skutečnosti leží v jistých rétorických efektech garberovského diskurzu; je to ale zároveň síla tohoto rukopisu: autorka (přes nebo pro svou eklektičnost) disponuje uměním nasvěcovat otázky v originálním nepřímém světle, a to ponejvíce tam, kde si je vědoma jistých formalistických nebo strukturalistických kořenů literární reflexe, tedy tam, kde se ptá po způsobech a formách reprezentace daných kulturních jevů. Nejde jen o to, že by je (jako třeba moskevsko-tartuská sémiotická škola) četla jako text, ale že „literární“ a „neliterární“ (v kontextu přítomného článku můžeme říci „historické“) jevy a artefakty podléhají stejným reprezentačním strategiím. Právě to sdílí Garberová s metodologií nového historismu.

Proti němu má ovšem blízko k žánru filipiky a blíže k explicitní (spíše než implicitní) politické (a symbolické) angažovanosti. V polemické, podněcující eseji „Komu patří »lidská povaha«?“ ze souboru *Uvozovky*¹² argumentuje tak, že paradigmatický posun ve zkoumání prastarého tématu „lidské povahy“ či „lidské přirozenosti“ jako předmětu filozofie, literatury nebo politické teorie¹³ k jeho dominantnímu pojmání po druhé světové válce jako předmětu evoluční biologie a psychologie, genové teorie, behaviorismu a kulturní evoluce (např. E. O. Wilson, Terry Burnham, Jay Phelan, William R. Clark, Michael Grunstein, Richard Dawkins, Jared Diamond) je způsoben nepochopením úlohy a smyslu humanitních věd a zároveň netaktickým „vyklizením pole“ ze strany humanitních věd samotných. Právě diskurz literární vědy, filozofie, sociologie, kritické teorie nebo kulturních a postkoloniálních studií se svým zesilujícím se důrazem na pluralitu, interdisciplinaritu, multiplicitu kulturní identity apod. utvrdil falešnou představu exaktní vědy a žurnalistiky ruku v ruce v efektu, při němž se klasická díla filozofie a literatura stávají sekundární dekorací exaktně vědeckých textů, postihujících zkoumání „lidské povahy“ například jako „archeologii epigenetických pravidel“.¹⁴ Neochota humanitních věd podávat generalizující vysvětlení esence člověka, vycházející z komplexní analýzy mnohočetné povahy kulturních (i biologických) identit (resp. jejich vzájemné inertní závislosti), by však podle Garberové neměla

¹² Jiným příkladem je její kniha *Patronizing the Arts (Patronace umění [GARBER 2008])*, která aktualizuje historii mecenášství rozbořem situace umění v současné americké kultuře, situuje ji zpět v této aktualizované historii a navrhuje „politické“ řešení: vážné chápání univerzity jako patrona a mecenáše uměleckých projektů.

¹³ „Ve dvacátých a třicátých letech 20. století, kdy byly tyto texty [T. S. Eliota a V. Woolfové] psány, byla očividně »lidská přirozenost« jako obecná kategorie stále ještě živá [...]“ (GARBER 2003: 251).

¹⁴ Tak v populárním díle Edwarda O. Wilsona *On Human Nature* (1978 [cit. dle GARBER 2003: 257]).

ochuzovat humanitní vědy o její výlučnou „schopnost zobecnění a mluvení a psaní napříč kulturami“ (IBID.: 261). Právě specificky humanitněvědné poznání toho, že jazyk není sekundární, nýbrž primárním konstituentem „lidské povahy“, že „jazyk není pouze okno, ale též vstup“ (IBID.: 264), umožňuje opravit předsudek, že moderní humanistická studia jsou stylistickými cvičeními, soustavou jazykových triků, jejichž význam je ocenitelný proti základu, jenž je vůči humanitním vědám vnější. Tato oprava — zdůraznění, že všechno poznání se odehrává prostřednictvím aspektu rétoriky stejně jako logiky — zároveň umožní humanitním vědám samotným pochopit, že humanitněvědný diskurz sám vznášením otázek např. psychického násilí, materiální kultury, epistemických zlomů nebo dějin knihy nepřímou klade otázky „lidské povahy“ neustále. „Chtít demystifikovat nějaký předmět“, dovozuje Garberová, „znamená mlčky připouštět jeho mystifikovaný status, a to nikoli pouze pro jiné, nýbrž též pro sebe sama“ (IBID.: 267).

V kriticko-dekonstruktivním modu, který na sebe Garberová přivolává, by bylo snadné poukázat na zvláště jeden slepý bod rukopisu Garberové, a to ten, že nereflektuje, že citátovost není jen přenos a nabytí autority, ale též diskurzivní strategie, která vrací akademický provoz do rámce logiky tržnosti; totiž že její „citátový styl“ se lépe prodává — a snadněji udržuje. Její obranu „anachronismu“ jako překladu jevů, věcí, čtení, událostí do zcizeného časového rámce by bylo pak možné číst ironicky jako snahu o vyhnutí se „anachronismu“ ve smyslu přežitku a nemodernosti, jako podrobení se postkapitalistickému požadavku (virtuální) produktivity.

Literatura

AUSTIN, John L.

2000 *Jak udělat něco slovy*; přel. Jiří Pechar et al. (Praha: Filosofie) [1962]

BELSEY, Catherine

1993 „Vested Interests: Cross-Dressing and Cultural Anxiety by Marjorie Garber: Reviewed by Catherine Belsey“; *Shakespeare Quarterly* XLIV, č. 3, s. 363–364

BOLTON, Jonathan

2007 „Doslov“; in idem (ed.): *Nový historismus*; přel. Olga Trávníčková (Brno: Host), s. 277–310

DERRIDA, Jacques

1993 „Signatura, událost, kontext“; in idem: *Texty k dekonstrukci: Práce z let 1967–72*; přel. Miroslav Petříček (Bratislava: Archa), s. 277–306 [1972]

FREUD, Sigmund

1953 *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud I*; přel. E. Mosbacher, J. Strachey (London: Hogarth Press)

2000 *Spisy z let 1892–1899*; přel. Miloš Kopal (Praha: Psychoanalytické nakladatelství)

FULKA, Josef

2008 *Psychoanalýza a francouzské myšlení* (Praha: Herrmann & synové)

GARBER, Marjorie

1992 *Vested Interests: Cross-dressing and Cultural Anxiety* (New York: Routledge)

1995 *Vice Versa: Bisexuality and the Eroticism of Everyday Life* (New York: Simon & Schuster)

1996a „Insincerity of Women“; in Margreta de Grazia, Maureen Quilligan, Peter Stallybrass (edd.): *Subject and Object in Renaissance Culture* (Cambridge/New York: Cambridge University Press)

1996b *Dog Love* (New York: Simon & Schuster)

1998 *Symptoms of Culture* (New York: Routledge)

2003 *Quotation Marks* (New York: Routledge)

2008 *Patronizing the Arts* (Princeton: Princeton UP)

2011 „The Future of Reading“; *The Atlantic*, 30. března [<http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2011/03/the-future-of-reading-hint-its-not-all-bad/73106/>., přístup 30. 1. 2012]

GRAZIA, Margreta — QUILLIGAN, Maureen — STALLYBRASS, Peter (edd.)

1996 *Subject and Object in Renaissance Culture* (Cambridge/New York: Cambridge University Press)

GREENBLATT, Stephen — GALLAGHER, Catherine

2000 *Practicing New Historicism* (Chicago: Chicago University Press)

MALPAS, Simon — WAKE, Paul (edd.)

2006 *The Routledge Companion to Critical Theory* (London/New York: Routledge)

Résumé

The article presents an analysis of the scholarly traits of Marjorie Garber (b. 1944) and introduces her key works. It focuses on the methodological aspects of her position in cultural studies, feminism, and new historicism, and also considers the assumptions of these humanities in their correspondences and conflicts. The cornerstones of the analysis turn out to be the possibility of an alliance between psychoanalytical and deconstructivist starting points and Garber's conceptions of history, transhistoricity, and quotability.

Klíčová slova / Keywords

historie — nový historismus — kulturní studia — citát — psychoanalýza — dekonstrukce — bisexualita — transvestitismus

history — new historicism — cultural studies — quotation — psychoanalysis — deconstruction — bisexuality — transvestism